

Louhen metsä ja Ilmastoitku

Kalevalaiset naiset luontoa suojelemassa

LAURA SEESMERI

🔗 <https://orcid.org/0000-0001-8488-8390>

HEIDI HENRIKKA MÄKELÄ

🔗 <https://orcid.org/0000-0001-5372-9290>

Asiasanat: kulttuuriperintö, luonnonsuojelu, kalevalaisuus

Ämnesord: kulturarv, naturvård, kalevalism

Aurinkoisena toukokuun päivänä keväällä 2025 liki sata kansallis- ja muinaispukuista naista on kokoontunut Eduskuntatalon portaille. ”Itke, itke itkettäissä, itke itke itkettäissä, itke, itke – ” laulu saa joukon voimaantumaan, kädet nousevat ylös, ikään kuin liehumaan ja apua pyytämään samalla, kun laulu loppuu yhteiseen huutoon ”apua”. (Hav.16.5.)

Värikäs joukko tempaa mukaansa ohikulkijoita ja alas laskeutuneita kansanedustajia. Mistä tässä on kyse? Kalevalaisten Naisten Liitto on kerännyt joukkonsa huolenilmaisuuksiin. *Ilmastoitkua* lauletaan osana liiton juhluvuoden teemaa *Louhen luontolupaus*, jonka päämääränä on hankkia suojeltava metsä ja kiinnittää huomio perinteen kokonaisvaltaiseen rooliin osana kulttuuria ja luontosuhdetta.

Kalevalaisten Naisten Liitto on 90-vuotias kulttuurijärjestö, jonka tavoitteena on suomalaisen kulttuurin, kielen ja perinteen välittäminen, jota he omien sanojensa mukaan edesauttavat kulttuuriperinnön voimauttavalla naiskuvalla. ”Juuret ovat perinteessä samal-

la kun oksat kurkottavat tulevaisuuteen”, todetaan heidän tehtävissään ja tavoitteissaan vuosille 2020–2025 (www.kalevalaistennais-liitto.fi). Liiton viimeaikaisessa toiminnassa ja vuosittain vaihtuvissa teemoissa on korostunut suhde ympäristöön: huomio on kiinnitetty niin metsiin kuin vesistöihin. Vuosi 2025 oli nimetty liitossa *Louhen luontolupaus*-teemavuodeksi. Tapahtumiin kuului esimerkiksi suojeltavan metsäalueen hankkiminen. Liitto keräsi yhdessä Luonnonperintösäätiön kanssa varoja, joilla perustetaan *Louhen metsäksi* nimettävä suojeltava metsäalue. Toisena merkittävänä tapahtumana ja tekona oli *Ilmastoitku*, joka on liiton sanojen mukaan julkinen kannanotto metsien kulttuuriperinnön puolesta. *Ilmastoitkua* laulettiin huolenilmauksessa Eduskuntatalon portilla 16.5.2025.

Tarkastelemme artikkelissamme sitä, miten kulttuuriperintöjärjestö Kalevalaisten Naisten Liitto käyttää *Kalevalaa* ja kansanperinnettä välineenä luodessaan perinteeseen pohjau-

Kuva 1. Kalevalaisten Naisten Liiton huolenilmaus keräsi yli satapäisen joukon naisia laulamaan Ilmastoitkua Eduskuntatalon portaille 16.5. 2025. Kuva: Laura Seesmeri.

tuva metsien suojelutyötä. Kiinnitämme huomiota siihen, millaista luontosuhdetta he löytävät ja tuovat esille perinteestä ja miten he nostavat sen Kalevalaisten naisten² vaalimaksi kulttuuriperinnöksi.

Millaista roolia liitto rakentaa Louhelle ja millaisia perinteen ja luonnon kytköksiä he nostavat esille? Huuomimme kohteena ovat kulttuuriperinnön, perinteen ja maiseman suhteet käsitteinä ja tavoitteina, joita Kalevalaisten Naisten Liitto luo 90-vuotisjuhlavuoden toiminnassaan.

Aineistomme koostuu liiton työntekijöiden, luottamushenkilöiden ja aktiivisten jäsenten sekä *Ilmastoitkun* tekijöiden haastatteluista, havainnoinneista liiton tapahtumissa sekä liiton tiedotus- ja oppimateriaaleista jäsenilleen *Louhen luontolupaus* -teemavuoden aikana¹.

Artikkelin teoreettinen kehys kumpuaa monitieteisestä kulttuuriperinnön ja maiseman tutkimuksen kentästä. Kulttuuriperintö ymmärretään tässä arvontona ja diskursiivis-materiaalisena prosessina, jonka kautta peilataan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevai-

suuden välisiä suhteita. Kulttuuriperintöprosesseissa katse on usein nykyisyydessä ja siinä, miten menneisyyttä käytetään ja muokataan nykyisyyden tarpeisiin. Kulttuuriperintö on sekä aineetonta että aineellista, ja nämä näkökulmat kietoutuvat väistämättä toisiinsa. (Esim. Smith 2020.)

Saman kaltainen monitieteellisyys ja prosessimaisuus liittyy maiseman käsitteeseen. Maisema on kvalitatiivinen ja heterogeeninen ja se on elävä prosessi; ei annettu eikä valmis vaan kehoiteltu muoto, jossa elämä tapahtuu. Luonnollinen näkemys maisemasta on nähdä se neutraalina lavasteena ihmisen toiminnolle, kulttuurinen näkemys taas pitää maisemaa erityisenä kognitiivisena tai symbolisena järjestelmänä tilalle. (Ingold 2011, 189–190, 198.) Fenomenologiaan ja posthumanismiin kallellaan oleva maisemäkäsitys yhdistää maiseman luonnon ja kulttuurin puolia ja näin maisema määrittyy erilaisiksi jännitteiksi ja suhteiksi. Se on etäisyyden ja läheisyyden, havainnoinnin ja asumisen, luonnon ja kulttuurin yhdistämä jännite. (Wylie 2007, 199–200, 216.) Samoin se on suhde, joka muodostuu kaiken aikaa havainnoinnin ja elämisen, menneisyyden ja tulevaisuuden, kulttuurin ja luonnon välillä kokijansa ja määrittelijänsä kautta.

Kulttuuriperinnöksi valikoituminen ei ole vain kielellinen prosessi, vaan se on tunteiden, kehoitumien, materiaalisuuksien ja ei-inhimillisten toimijoiden yhteenkietoutumista ja yhteismuodostumista (esim. Bangstad & Þóra Pétursdóttir 2021). Tutkimuksessa onkin viime aikoina huomioitu kulttuuriperinnön luonteen olevan voimakkaassa muutoksessa

erityisesti Unescon ohjaileman aineettoman kulttuuriperinnön suojelutyön myötä: jos aiemmin kulttuuriperintö on ymmärretty menneisyydestä kumpuavana ilmiönä, joka kaipaa ihmisten suojelua, nyt kulttuuriperintö on alettu hahmottaa resurssina, joka suojelee ihmisiä (Bortolotto 2025).

Kansanperinne voidaan nähdä Kalevalaisten naisten tapauksessa eräänlaisena kulttuuriperintöprosesseja edeltävänä resurssina (esim. Mäkelä & Valo 2025, 30–31), vaikkakin naisten toiminta viittaa samalla jo kauan sitten alkaneisiin kansanperinteen perinnöllistämiskäytäntöihin: esimerkiksi *Kalevalan* voidaan ajatella olleen jo ilmestymisestään alkaen ”suomalaiseksi” nimettyä kulttuuriperintöä.³ Sama asetelma toistuu myös *Ilmastoitkun* ja *Louhen luontolupauksen* yhteydessä; ”kalevalainen” kulttuuriperintö liittyy kiinteästi esimerkiksi ympäristönsuojelun käytäntöihin, kulttuuriperintöön prosessina osana kestävästä kehityksestä ja tulevaisuuskuvia sekä maisemaan osana perinnön hybridisyyttä (Ingold 2013; Harvey 2001; Harrison 2015; Siivonen 2022). Näin tarkastelussamme maisema on sekä symboli että tavoite, ja kulttuuriperinnön kautta siihen kietoutuvat myyttisen ja kulttuurisen muistin tasot.

Näkemyksemme maisemasta ja kulttuuriperinnöstä liittyvät kaikki posthumanistiseen ja kulttuuriperintöekologiseen näkemykseen maailmasta, jossa (inhimillistä) subjektiä hahmotetaan huokoisesti osaksi koko ympäröivän elollisen ja elottoman kanssa ja samalla luonnon ja kulttuurin eroja liudennetaan sekä kulttuuriperintö asetetaan osaksi vuorovaikutussuhteita ihmisen, ympäristön, mate-

rian ja muistin verkostoissa (Lummaa 2020; Lorimer 2008, 285; Haraway 2008, Bangstad & Þóra Pétursdóttir 2021).

Tarkastelumme antaa monimerkityksellisen roolin menneisyydelle ja perinteelle. Kyse ei ole pelkästään inhimillisistä toimijoista, jotka suojelevat kulttuuriperintöä, vaan myös siitä, miten kulttuuriperintö voisi suojella inhimillisiä toimijoita. Menneisyyttä ei myöskään nähdä vain menetettyinä asioina, vaan sen avulla katsotaan tulevaisuuteen. Näin siihen kietoutuu myös moninaisia affektiivisia tasoja. Menneisyys ei ole täten vain melankolista haikeutta, vaan se auttaa kuvittelemaan kestäviä ratkaisuja tulevaisuudessa (Bortolotto 2025, 2–5).

Taustoitamme ensin liiton toimintaa sen historian kautta. Tämän jälkeen siirrymme käsittelemään Kalevalaisten naisten näkemyksiä kalevalaisuudesta osana maisemaa ja perintöä, minkä jälkeen analysoimme heidän tilaamaansa ja esittämänsä *Ilmastoitkua* ja *Louhen metsä* -keräyksen merkityksiä perinteen ja tulevaisuuden välissä osana kestävää kehitystä.

Liiton pitkät perinteet

Kalevalaisten Naisten Liittoa voidaan pitää kirjailija Elsa Heporaudan (1883–1960) luomuksena. Hän sai vuonna 1935 *Kalevalan* 100-vuotisjuhlan yhteydessä idean koota yhteen kulttuuriperinnöstä kiinnostuneita naisia. Kimmokkeena tähän – suomalaisen kulttuurin kohottamiseen – toimi pettymys siitä, että juhlijat eivät olleet pukeutuneet

kansallispukuihin. Elsa Heporauta kaipasi oman kansallisen kulttuurin esille tuomista. Tätä ennen Heporauta oli luonut kulttuuripoliittista aatemaailmaansa kirjoissaan, joissa hän antaa henkilöhahmojensa kautta äänen muun muassa torppareiden vapauttamiselle, parapsykologisille taipumuksille, lähimäisten auttamiselle ja itsenäisille voimakaille naisille. (Heporauta 1926, 1929–1930; Mäkelä 1984, 7–12.)

Ajatustensa konkretisoimiseksi hän lähti puuhaamaan kalevalaisen naisen muistomerkkiä, jonka esikuvaksi hän valitsi *Kalevalan* Louhen; itsenäisen ja voimakkaan Pohjolan emännän. Hän keräsi joukon vaikutusvaltaisia naisia yli puoluerajojen, ja näin perustettiin muistomerkkitoimikunta, jonka päämääränä oli koota varat patsashankkeelle (Mäkelä 1984, 16–17). Toiminta muovautui Kalevalaisten Naisten Liitoksi, joka oli aikansa kulttuurisessa ja poliittisessa ilmapiirissä poikkeava siinä suhteessa, että se ei nostonut menneisyyttä esille maskuliinisuudella ja so-taisuudella, vaan oli feminiininen ja kokosi ihmisiä yhteen yli puoluerajojen (Fewster 2006, 382, 389).

Kulttuurityö ja liiketoiminta ovat olleet aina näkyvästi yhteen kietoutuneita liiton toiminnassa (Mäkelä 1984; knl/net). Niitä voisi kuvata myös renessanssin, estetiikan ja performatiivisuuden kautta. Menneisyyttä tai ”kalevalaisuutta” pidetään liitossa varantona, josta ammennetaan osaksi kulttuurirenessanssia tai estetiikkaa. Samalla menneisyyttä esitetään osaksi nykyarkea tai osaksi menneisyyteen kohdistuvaa myyttistä katsetta. Näistä esimerkeiksi liiton historiasta voidaan nostaa

Kalevala Koru ja ravintola Kestikartano, joiden kautta on pyritty esittämään kalevalaisuutta liittämällä siihen arkinen estetiikka ja kalevalaiseksi mielletty mentaliteetti.

Jo patsashankkeessa aatteellinen työ ja varainhankinta limittyivät yhteen. Keräyslistoissa vuodelta 1936 vedotaan siihen, miten kansalliseepoksessa korostuu hengen mahti ja miten naisten rooli on ollut tärkeä runojen säilymisen ja sukupolvelta toiselle siirtymisen kannalta. Vuonna 1937 varojen keräämiseksi keksittiin esihistoriallisten mallien mukaan valmistettujen korujen myynti. (Mäkelä 1984, 19–20.) Näin sai alkunsa yritys Kalevala Koru Oy, joka on yhä Kalevalaisten Naisten Liiton omistuksessa. Korujen myynnillä rahoitettiin lopulta patsaan sijaan hyväntekeväisyyttä ja perustettiin muun muassa äitikoteja, joissa kotirintamalla väsyneet äidit saattoivat levätä ja virkistyä. Muina avustusmuotoina ovat olleet esimerkiksi vaatelähetykset lapsille sota-aikana Itä-Karjalaan, kummitoiminta sekä invalidien työllistäminen korujen valmistuksessa. (Mäkelä 1984, 60, 64, 101.) Patsaskin saatiin. Se tilattiin kuvanveistäjä Eemil Haloselta ja sijoitettiin aluksi ravintola Kestikartanoon. Sen jälkeen se on ollut esillä Kalevala Koru Oy:n tiloissa ja nykyään liiton toimistossa. (Knl/net.)

Elsa Heporaudan alkupuhe ajankohtaista kansanrunouden tutkimusta ja fiktiivisiä kirjoituksia kokoavassa julkaisussa *Pohjan neito* vuodelta 1956 nostaa esille teemoja ja arvoja, jotka muodossa tai toisessa ovat eläneet liiton näkemyksissä suhteessa perinteisiin. Tässä tekstissä Heporauta tuo esille pienen kansanpyrkimykset erottautua. Kansainvälisyys ei

tarkoita hänelle ”samankasvoisuutta”; selviytyäkseen kansa tarvitsee ”muinaisuutensa renessanssia”. Hän peräänkuuluttaa tietoutta kansanrunoudesta, jota voidaan soveltaa nykykäyttöön. (Heporauta 1956, 7–9.)

Tällaisesta menneisyyden renessanssista hyvä esimerkki on liiton vuosina 1945–1967 pyörittämä ravintola Kestikartano Helsingin Keskuskadulla (Mäkelä 1984, 113–115, 184). Ravintola oli kuin performanssi kalevalaisuudesta: punahonkahirret, Louhi-patsas, vaskivalot, muinaispukuja imitoivat tarjoilijoiden asut, kalevalaiset tähtisymbolit kattoon maalattuina, pätsi ja parvi osana salia sekä perinteinen pitopöytä. Samantapaisia elementtejä on hyödynnetty muuallakin yhteiskunnassa, kun on haluttu esittää muinaisuutta (esim. Mäkelä & Kunnas 2025).

Korujen myynnissä rakennettiin kuvaa elämästä, taistelusta ja muinaisesta esiäidistä sekä vedottiin perinteen jatkumoon. Vuonna 1937 luonnostellussa myyntijulistuksessa kirjoitetaan näin:

Yli 1000 vuotta on Suomen maan kamaralla elämästä ja kuolemasta taisteltu. Omaisuutensa ja korunsa ovat esivanhempamme silloin monta kertaa vuosisadassa saaneet kätkeä maan poveen. Nyt ovat nämä maan uumeniin kätkeytynyt Kalevalakorut jälleen nykyajan suomalaisen naisen koristeina. Ne todistavat tuleville sukupolville esivanhempaimme luomasta kulttuurista ja hengen voimasta. (Mäkelä 1984, 22.)

Korut olivat valtava myyntimenestys heti alusta alkaen, ja näiden arkeologisiin löytöihin perustuvien korujen uusiokäyttö oli myös ver-

rattavissa entiseen; ne toimivat muinaisen korun tapaan oman sosiaalisen aseman ja identiteetin symboleina (Fewster 2006, 389). Tätä menneisyyden ja kalevalaisuuden esittämistä peilaamme tässä artikkelissa liiton tuoreeseen vuositeemaan *Louhen luontolupaus*.

Louhi ja kalevalaisuus – mielentila ja (metsä)maisema

”Emme me vain istu tykkimysyt päässä sohvalla ja seuraa sivusta, kun maailma kärsii” toteaa kalevalainen nainen yhdistyksen kotisivuilla (knl/net/). Liiton 90-vuotisjuhluvuosi 2025 olikin teemaltaan toiminnan vuosi, jolla otettiin kantaa ja ryhdyttiin tekoihin. Mutta mitä nämä teot ovat maiseman ja kulttuuriperinnön kontekstissa?

Kalevalaisuus on hyvin rajaton käsite sekä ajallisesti että paikallisesti. Sillä viitataan tarkemmin määrittelemättömään menneisyyteen, ajattomasti hämärtyneeseen suomalaisuuteen ja määrittelemättömäksi jäävään myyttiseen, esi-isien ammoisiin aikoihin. Samoin paikkana se voi olla mitä vain tarkasta koordinaatista maailmankaikkeuteen. (Haapoja-Mäkelä 2019, 101–102; Mäkelä 2023, 140.) Kalevalaiset naiset itse määrittelevät kalevalaisuutta osaksi toimintaa ja elämäntapaa. Heille kalevalaisuus tarkoittaa:

Kaikkia niitä ikaikaisia tapoja, joiden mukaan me toimitaan ja eletään. Ilman että me ei edes tiedetä, että me käyttäydytään entisaikojen mallien tai ohjeistusten tai säännösten mukaisesti. Kalevalaisuus ei ole museo eikä arkisto, vaan se

on – elämäntapa; juurista ja perinteistä tulevaa. Kaikkia arvostavaa, siis kaikkia ihmisiä, eläimiä, koko luomakuntaa arvostavaa, semmoista inhimillistä käyttäytymistä. (h2.)

Liiton kotisivuilla kalevalaisuuden arvoja määritellään näin: ”Kalevalaisissa arvoissa on ikaikojen patinaa – niiden ydintä ja viisautta ei kukaan pysty muuttamaan” (knl/net). Näin ikaikaisuus nostetaan esille ja samoin sellainen perusta, jota ei ole syytäkään muuttaa. Pysyviin arvoihin vedotaan liiton tavoitteissa useassa kohdassa.

Liitto on nimennyt tavoittelemansa suojeltavan metsäalueen *Louhen metsäksi*. Näin he nostavat *Kalevalan* henkilön Louhen osaksi metsämaisemaansa ja sen aineetonta perintöä, perinteen feminismiä ja rajattua paikkaa. Louhesta tulee toimija ja osa liiton tarinaa ja tekoja. Louhi, Pohjolan emäntä, liittyy liiton historiaan myös patsashankkeen kautta, josta koko liitto sai alkunsa:

Meillä on Louhipatsas ja liiton syntyhistoria ja tarina liittyy Louhipatsaaseen – kalevalaiset naiset ovat omineet tämän Louhen itselleen – vahva Louhi ja kyllä on vastuuntuntoinen ja määrätietoinen. (h1.)

Louhi on liitolle voimahahmo:

– se on semmoinen voimauttava hahmo, joka myös meitä nykynaisia vie elämässä eteenpäin (h2).

Liiton esikuvana Louhi liittyy *Kalevalan* nuoreen Louheen ja korostaa näin tämän hah-

mon hyviä ominaisuuksia: tarmokkuutta, pelottomuutta, itsenäisyyttä, emännyyttä ja naiseutta yli äidin roolin (Vakimo 1999, 57, 59, 67–68). Tämä on kiinnostavaa, sillä yleisesti Louhi on sekä *Kalevalassa* että sen taustalla olevassa kansanperinteessä negatiivisävytteinen hahmo, ilkeä, paha, ”kyytäkynsi”, jopa ”portto” Pohjolan komentaja. Hahmolla on mahdollisesti yhteyksiä myös skandinaavisen perinteen mahtaviin ja rikkaisiin noitanaisiin. (Siikala 2012, 158–159, 290–292.) Yliluonnollisia voimia käyttävä noitamainen Louhi on kuitenkin Kalevalaisten naisten mielikuviissa vasta kehkeytymässä. Näin häneen ei liitetä ahneutta vaan vain rohkeutta puolustaa omaansa (h2). *Louhen metsää* voidaan suoraan verrata 1930-luvun patsashankkeeseen:

Jos silloin aikoinaan kerättiin varoja patsaalle, koska se patsas koettiin silloin tärkeäksi, että se oli tällainen eräänlainen statement, että nyt on patsas niin sitten arvostetaan runolaulua ja menneisyyttä ja muinaisuutta. – Tällä tavoin tultiin nähdyksi ja oli jokin konkreettinen päämäärä. (h1.)

Samalla tavalla *Louhen metsä* on tapa tulla nähdyksi ja tehdä konkreettisia asioita, ja näin muodostetaan metsäkeräyksestä ”monumentti – kappale luontoa” (h1). Varainkeräyksen tuotolla liitto perustaa *Louhen metsän* ja antaa näin kalevalaiselle luontokohteelle selkeät koordinaatit ja tekee metsäsuhteen näkyväksi osana omaa toimintaansa.⁴ Tämä on myös osoitus liiton pitkästä perinteestä nähdä menneisyys osana nykyisyyttä (Harvey 2001) ja suhteuttaa se osaksi nykyhetkeä ja tulevaa.

Haastatteluissa myös puhutaan ”tulevaisuusperinnöstä”, joka on ollut käsitteenä paljon esillä Suomessa esimerkiksi museotyössä (ks. esim. Siivonen 2022). Käsitteen avulla painotetaan menneisyyttä muutosvoimaisena resurssina osana kestävyysajattelua, ja samaan tapaan puhuvat myös Kalevalaiset naiset:

Se tulevaisuusperintö, mitä Kalevalaiset naiset haluaa jättää tässä kaupungistuvassa Suomessa, että säilyy yhteys sinne metsään ja se meidän kulttuuriperintö – että me osataan mennä sinne metsään, löydetään tiemme ja polkumme, että me koetaan se rauhan ja turvan paikkana eikä pelottavana paikkana, mikä on täynnä kummituksia ja villipetoja. (h2.)

Metsämaisemaa tarkastellaan liiton toiminnassa voimakkaasti kulttuurin läpi. Maiseman kulttuurista kytköstä voi pitää jopa heidän agendanaan. Liitto nimenomaan peräänkuuluttaa tulevaisuuden ihmisen oikeutta metsäkokemukseen ja metsän henkisiin ja kokemuksellisiin hyötyihin, joilla on sidos menneisyyteen ja perintöön. Heille metsänsuojelu on samalla perinneleikkien, äänten ja tuoksujen säilymistä. Suojelemalla *Louhen metsän* he haluavat antaa tuleville sukupolville samat mahdollisuudet kuin metsä on ennen antanut:

Tulevillekin sukupolville tulee taata mahdollisuus rakentaa omaa metsäsuhdetta, laittaa naavaviikset nenän alle, katsella uhripuuta ja haisua metsän tuoksua. – Haluamme myös, että meillä on vanhoja metsiä, jotta mäntyihin ehtii kasvaa paksua kilpikaarnaa. Ilman kilpikaarnaa

ei voi tehdä perinneleluja kuten kaarnaveneitä. Haluamme, että metsissä on hitaasti kasvanutta puuta, josta voi valmistaa soittimia tai pärekoreja. Jos metsää kaadetaan liian aikaisin ei meillä ole materiaalia näiden perinnekäsitöiden tekemiseen. On siis kyse yhteisen kulttuuriperinnön säilymisestä. (pj/puhe.)

Tällaisessa tarkastelussa korostuu maiseman hybridisyys; se on paikka, jossa elää, mutta myös symboli, joka korostaa ihmisen ja perinteen suhdetta. Maisema on sekä kognitiivinen että symbolinen, ei pelkästään havainto tai aistittu ympäristö, vaan myös tapa olla maailmassa ja kuvitteellistaa sitä (Ingold 2011, 194–195; Wylie 2007, 7). Kuvitteellistamisessa ja perinteen korostamisessa vaarana on kuitenkin yksipuolinen romantisointi ja idealisointi, jolloin unohdetaan menneisyyden negatiiviset metsäsuhteet ja riistämisen ylilyönnit kuten esimerkiksi kaskeaminen (Virtanen 1994, 138–139; Kaski 2025; knl/paja1). *Louhen luontolupaus* ja metsäkeräys tuovat esille perinteen vastavuoroisen luontosuhteen, jolloin ihminen ei ole pelkkä suojelija ja kokija vaan myös osa luontoa ja elonkirjoa kulttuureineen (knl/paja2). Näin kulttuuriperintö ymmärretään osaksi vuorovaikutteisuutta luonnon kanssa (Harrison 2015), ja sen avulla pyritään myös ylittämään esimerkiksi ihmisen ja luonnon välille mielletty kuilu.

Louhen metsän yhteydessä luodaan maisemasuhdetta nostamalla kulttuuriperintö metsän ja sen suojelun ytimeen. Luonnossa ja maisemassa yhdistyvät monimerkitykselliset paikat, elementit ja toimijat (Hankonen 2021, 248). Näitä ovat esimerkiksi kertomukset ja niissä

tapahtuneiden toimintojen historia ja yhteisöllisesti tuotettu kognitiivinen, fyysinen ja emotionaalinen taso (Tilley 1994, 10, 15–17, 22–26). Näitä kaikkia *Louhen metsä*-projekti hyödyntää ja tuottaa. Se on maiseman määrittelyä kulttuurista käsin monimerkityksellisten kulttuuristen kerrostumien läpi. Näin luodaan hybridistä maisemakuvaa ja luovaa läsnäoloa osana sitä. (Whatmore 2002, 3–4, 7, 11.) Nostamalla perinne osaksi toimintaa liitto tuottaa kulttuuriperintöä. Kulttuuri antaa raamin symbolisille merkityksille ja kokemukselliselle raaka-aineelle ja suunnan inhimillisille tunteille ja toiminnalle, jotka siirtyvät ajassa ja sukupolvisuudessa (Ingold 2011, 160). Näitä voidaan myös tietoisesti tuottaa, kuten liitto näyttää teemavuoden toiminnassaan:

Se ihmisen elämä ja työ siellä maisemassa. Miten se metsittyä ja villiintyy ja välillä se ihminen taas raivaa ja sitten luonto taas välillä voittaa, että se on semmoista aaltoliikettä. Mutta, jos kaikki Suomen metsät tuhottaisiin, niin eihän meillä sitä aitoa kosketusta enää olisi – sitä metsäsuhdetta. (h2.)

Hybridisyys ja syklisyys ovat osa liiton suhdetta aineettomaan kulttuuriperintöön sekä kulttuurin ja luonnon yhdistämiseen. Liitto on toiminnassaan kautta koko sen historian halunnut nostaa perinnettä näkyväksi. Se on otettu osaksi elämäntapaa, maailmankuvaa ja mentaliteettia (Knuuttila 1994, 59, 67). Ensin se on tehty naiseutta ja kalevalaista runoutta esille tuomalla, kun on haluttu korostaa ”omaa suomalaista” kulttuuriperintöä. Nykyajassa eletään erilaista kriisin aikaa ja koetaan

tarvetta yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja muutokseen. Nyt halutaan korostaa luontoa osana kulttuuriperintöä:

Kalevalainen nainen kantaa ikiaikaista, myyttistä ja tasapainoista luontoyhteyttä (knl/net).

Tämän perinnön varaan liitto rakentaa metsäsuhdettaan.

Ilmastoitku – *perinnejärjestön huolenilmaus*

Kalevalaisten Naisten Liitto tilasi *Ilmastoitkun* kansanmuusikko Eija Hartikaiselta ajatuksena modernista runolaulusta.⁵ Itkemällä ei haluttu viitata itkuvirsiperinteeseen. Näin esityksestä jäi esimerkiksi pois performanssimaisuus itkuliinoineen, vaikka sellaisiakin mielikuvia tilaustyötä odotettaessa oli (h1). Itkeminen viittaa tässä pelkästään suruun ja mielentilaan. Tässä modernissa runolauluteoksessa hyödynnetään kalevalamittaa, mutta se ei yhdisty itkuvirsiperinteeseen. Kalevalaisella runomitalla tai trokeella luodaan kytkös määrittelemättömään muinaisuuteen ja primitiiviseen perinteeseen, ajalliseen toiseuteen, jota on yritetty pelastaa (Anttonen 2005; Haapoja 2017, 66; Mäkelä 2023, 157–158). Itkemisellä tarkoitetaan tässä yhteydessä itkemistä: ”että silmistä valuu vettä (h2)”. Tavoitteena oli saada tekstin lisäksi laulu, ja laulamisella osallistaa ihmisiä kokemaan ja ajattelemaan.

Tarkastelemme *Ilmastoitkua* sekä teoksena, tekstinä että performanssina vallan käyttäjien

portailla. Näkökulmamme toteutuu ekokritiikin kehyksissä suhteuttamalla kirjallisuus ja ympäristö toisiinsa (Glotfelty 1996). Ekokritiikkiin nivoutuvat romantismi, postmodernismi ja etnisyys (Gallego 2021, 12; Lahinen 2024, 359–360; Heise 2008), jotka kaikki sopivat analyyttiseen viitekehykseen. Itku sanoitettiin ja sävellettiin välineeksi, jolla voidaan haluttua sanomaa julistaa ja opettaa, ja se kuvailee tekstissään luontoa ja sen suhdetta kulttuuriperinnölliseen maisekokemukseen.

Tässä yhteydessä folkloreaines ei ole vain kansanomaisen ilmaisun heijastaja vaan maailmankuvan ilmaisumuoto (Knuuttila 1994, 49). *Ilmastoitkussa* ne liittyvät runomittaan ja tekstin esille nostamiin luonnottariin, jotka Lönnrotin *Kalevalassa* korvaavat kansanrunoudessa esitetyn luonnon osana ihmistä ja hänen sieluntilaansa (knl/pajai). *Ilmastoitkun* tekstissä päärooli on *Kalevalasta* tutuilla luonnon immillä ja luonnottarilla⁶. Nämä nostetaan neuvottelijan asemaan ihmisen ja luonnon välille.

Tekijälle päämääräksi asetettiin nimenomaan Eduskuntatalon portailla esitettävä laulu, joka olisi vaikuttava ja mielellään myös ”korvamato”, kuten tekijä Eila Hartikainen itse toteaa (h3). Tilaaja perusteli itkemisen mukanaoloa teoksessa myös sillä, että se koki ilmastokriisin tilanteen niin vakavaksi, että se suorastaan pakotti ryhtymään tekoihin. Kulttuurijärjestönä liitto tunsu huolta siitä, että vanhaa metsää, johon moni perinneilmiökin liittyy, on enää hyvin vähän ja tämä ”huolestuttaa ja surettua niin hirveästi, että se on kertakaikkiaan itkun paikka” (h2).

Kuva 2. Ilmastoitkua opeteltiin liiton tilaisuuksissa ja sen esittäminen huipentui Eduskuntatalon portaille.
Kuva: Laura Seesmeri.

Ilmastoitku alkaa huokailulla ”ah-ah-ah”, jota toistetaan useaan kertaan nousten pienillä intervaleilla tasaisella rytmillä ylöspäin. Samaan rytmiin paalutetaan ja toistetaan ”il-mas-to-hä-tä-ti-las-sa” kunnes noustaankvintiin ”apua!”. Tämän jälkeen lauletaan yksinkertaisella pentatonisella – eli vain viiteen säveleen perustuvalla – sävelkululla

itke itke itkettäissä
Ilmatar ihana impi

itke itke itkettäissä
Mielikki mehän emäntä
itke itke itkettäissä
Vellamo vetinen neiti.
(*Ilmastoitku.*)

Tekijä Eila Hartikainen halusi kappaleeseen sekä ”kauniita että rumia kohtia”. Kauniit kohdat ovat laulullisia, ja niissä nostetaan esille *Kalevalasta* ja kansanrunoudesta tuttuja luonnonhengettäriä. Rumilla kohdilla tekijä

tarkoittaa kertosäkeinä toistettavia kaanoneita, joissa toistetaan ”itke-itke-itket – – ”(h3).

Itkemiselläkin on erilaisia sävyjä. Odotuksena osalla oli vienoa nyhkytystä, mutta lopullinen teos koettiin nyhkytystä aggressiivisempänä (h1). Juuri teoksen kertosäkeellä, jossa toistetaan ”itke-itke-itkettäissä”, tekijä halusikin kuvata sortoa ja sekavaa tilaa, jossa huoli koetaan yhteiseksi. Kohdan, joka on kuin ”sekametelisoppa, se on aika hirveän kuuloinen” (h3), tarkoituksena on kuvata sitä, miten ilmastosta ei saa otetta:

– – se on sellainen ihmeellinen myrsky, aina tulee jotain uutta ja uutta, sen on tarkoitus olla sellainen kaaoskohta (h3).

Tämä kohta on kirjoitettu kaanoniin, jossa laulajat aloittavat saman melodian laulamisen eri aikaan ja näin syntyy moniäänistä kudelmaa. Tämän avulla tekijä halusi tuoda uudempaa lauluperinnettä osaksi muutoin runolauluperinteestä inspiroitunutta kappaletta.

Tekijä koki lauluteknisen kaanonin muotona vastaavan myös kappaleen tavoitteeseen olla kaikkien laulettavissa. Kaanon on usealle – varsinkin keski-ikäiselle – tuttu laulutapa koulun laulutunneilta. Samalla kaanonin voidaan tässä yhteydessä ja näin käsiteltynä tulkita olevan huomiota herättävä ja anarkistinen. Perinteisesti kaanon luo kauniita harmonioita, mutta tässä niin ei ole (h3). Tekijänsä mielestä sekava kaanon ja itke-käskyn toisto kuvastavat myös ilmastomuutoksen uhkakuvaa. Laulun teema on pelottava ja ahdistava, ja kaanon-kohdan sekavuus kuvaa juuri tällaista yleistä ahdistusta, jossa mistään

ei saa kiinni (h3). Yhdessä laulaen tekijä kuitenkin tavoittelee kaaoksella myös vertaistukea. Kaanonissa mistään ei saa kiinni:

– – lankoja ei saa millään käsiinsä, mutta muutkin laulajat ovat ihan yhtä epävarmoja tämän ja tulevaisuuden kanssa, että tämä antaa vertaistukea (h3).

Kappaleessa luontoa lähestytään kulttuuriin kietoutuneena. Luonnosta luontokohteena ei kerrota, vaan maisemalliset elementit nostetaan esille mytologian ja perinteen kautta. Ilma tuodaan esille Ilmattaren kautta, metsä Mielikin kautta, vesistöt Vellamon kautta. Nämä naispuoliset hahmot tai mytologisoitujen maisemat ovat myös kosketuksissa ilmastokriisin kanssa. Ilmatar joutuu kärsimään helteestä, Mielikki luontokadosta ja Vellamo muoviroskasta:

Ilmatar ihana impi
aurinko pahoin porotti
Mielikki mehän emäntä
luontokadon kauhistama
Vellamo vetinen neiti
muoviroskan runtelema
(*Ilmastoitku*).

Tekijän päämääränä on ollut perspektiivin luominen: hän on halunnut nostaa esille ”voimahahmoja” ja uoda näin syvyyttä tekstiin. Luonnon personoinnin ja mytologisoinnin avulla hän katsoo myös saaneensa tekstiin energiaa. (h3.)

Myyttiset luontohahmot nostavat esille myös empatiaa. Tekijä sanoo miettineensä

kappaletta tehdessään yleismaailmallista ”luontoäiti itkee” -teemaa ja sitä, että juuri Ilmattarelle ja muille tilanne on tuskainen (h3). Tekstissä ihminen itse ei asetu kärsijän asemaan, vaan ihmisen täytyy empaattisella suhteella ymmärtää Ilmattaren, Mielikin ja Vellamon tuska. Tässä kontekstissa voimme tarkastella itkua ympäristötekstinä eli tekstinä, jota voidaan lukea luonnon ja kulttuurin välissä; tekstinä, jossa ei-inhimilliset toimijat ovat läsnä toimijoina ja samalla tekstissä nousee esille inhimillinen, eettinen vastuu luonnosta (Buell 1995, 7–8). Näin perinne kääntyy tekstissä instrumentiksi, jolla kulttuurillistettu luonto nostetaan ilmastotekojen kohteeksi.

Laulajat asettuvat itkussa välikäden asemaan. Heitä – ihmisiä – ei esitetä kärsijöinä, mutta he vetoavat toisiin ihmisiin – päätöksentekijöihin, joiden tietoisuuteen tekstissä nostetaan myyttisten luontohahmojen ja tätä kautta myös inhimillisen kulttuurin tuska:

Vaikuttajat viisaan vallan
ymmärtäkää Ilmattaren
Mielikin mehän emännän
sekä Vellamon vetisen
häätähuodon huokaukset
tuskan tuiman tuiverruksen
(*Ilmastoitku*).

Perspektiivi liittyy myös luonnon käyttöön ennen, nyt ja tulevaisuudessa:

– – se on vaikuttanut meitä ennen oleviin sukupolviin ja meidän jälkeisiin sukupolviin (h3).

Ilmastoitkun esittäminen huolenilmauksena Eduskuntatalon portailla korostaa kulttuurillista näkökulmaa osana luonnonsuojelua. Pääasiassa varttuneemmista kansallis- ja muinaispukuihin pukeutuneista naisista koostunut joukko poikkeaa totutuista kuvista luonnon puolesta taistelevista aktivisteista. Tämän joukon vetoomus tuo esille huolen metsästä osana muinaista kulttuuria sekä omia juuria ja kokemuksia perinteistä, joita ei haluta kadottaa.

Ilmastoitku tekemisenä ja esittämisenä vaikuttaa musiikin kautta. Se ei ole pelkkä teksti, vaan yhdessä laulaminen on keino nostaa ilmaston hätätila yhteiseksi kokemukseksi ja tunteiden kohteeksi. *Ilmastoitkun* laulamisella korostetaan yhteisöllisyyttä: huoli on yhteinen, mutta myös tunne siitä on yhteinen. *Ilmastoitkun* tekijän mukaan:

– – laulaminen tuo voimaa ja musiikin väreily hieroo sisäisesti ja saa hyvän olon ja yhdessä laulaminen tuo erityisen nostatuksen (h3).

Näin tärkeän asian ilmaisu yhdessä saa erityisen voiman. Perinteiseen tekstiin mukaan otetut elementit muoviroski ja luontokato saavat vieraassa kontekstissa voimakkaan ja huomiota herättävän roolin.

Ilmastoitku esityksenä kunnioittaa arvoja ja herättää tekoihin. Sen esittämä menneisyys ei ole vain historian havinoihin unohtumista vaan aktiivista vaikuttamista suurempaan yleisöön (h1, h2, h3). Tämä on *Ilmastoitkun* myötä toteutettu taiteen keinoin hyödyntäen aineetonta kulttuuriperintöä – runolaulua. Näin vaikuttavuus jää yleisölle itse määriteltäväksi tulkinnaksi (h4). *Ilmastoitkun* muoto

rumine ja sekavine kaanoneineen ja lyyrisine kohtineen nostaa esille joukon tunteita. Lyhyeen esitykseen mahtuu vakavuutta, huolta, lohtua, toivoa ja vapautusta. (h2.) Esityksellä haluttiin vaikuttaa yleisöön, mutta esitykseen osallistumisella katsottiin olevan myös hoitavaa vaikutusta. Ennen *Ilmastoitkun* esitystä Eduskuntatalon portailla Kalevalalaisten Naisten Liiton puheenjohtaja nosti puheessaan esille esityksen yhden tehtävän, ilmastoahdistuksen purkamisen (pj/puhe). *Ilmastoitku* auttaa runona tekstin muodossa esittäjäänsä integroitumaan uudelleen luontoon ja tuo mahdollisuuden laulajalle kokea luonnosta vieraantumisen sijaan uutta luontosuhdetta (Elder 1985, 1, 54). Runolauluperinteen käyttö tuo *Ilmastoitkun* tekstiin yksinkertaisten ilmaisumuotojen ja maadoittuneisuuden välille eräänlaisen moralistisen yhtälön, jossa suojelukohde metsä ei ole vain luontoa, vaan osa myyttistä ja kulttuurillisesti yhdistävää perinnettä.

Louhen metsä ja Ilmastoitku uuden kestävyysajattelun ja nostalgian välimaastossa

Kalevalaiseksi mielletty kulttuuriperintö kalevalamittoineen, mytologisine ulottuvuuksiineen ja henkilöhahmoineen saa Kalevalaisten Naisten Liiton diskursseissa taustakankaakseen ikuisiksi, suomalaisiksi ja ikaikaiseksi ymmärretyin metsän. Tämä ei ole ennenkuulumatonta suomenkielisissä kulttuuriperintöprosesseissa: metsä on voimakkaasti sidoksissa kalevalaisuuteen suomalaisuuden

tila-ajallisissa mielikuvissa, ja tätä kytköstä hyödynnetään esimerkiksi Museoviraston hallinnoimissa Unescon aineettoman kulttuuriperinnön yleissopimukseen (2003) liittyvissä elävän perinnön luetteloinneissa (esim. Haapoja-Mäkelä 2019).⁷ Samankaltainen metsän ja perinnön liitto on nähtävissä myös yhteiskunnassa ilmenevissä uushenkisissä käytännöissä, joissa esimerkiksi joogataan metsässä kalevalaiseen mytologiaan viitaten (ks. Mäkelä ym. 2024). Yhtä lailla metsän ja kalevalaisuuden kytköksiä hyödynnetään esimerkiksi black metal -musiikin konventioissa (Mustamo 2016) ja esimerkiksi ”vihreän nationalismin” puhetavoissa (Ridanpää 2024). Näissä diskursseissa metsämaisema on samaan aikaan kalevalaisuuden taustakangas, ideaalitila, symboli ja käsin kosketeltava kehollisen kokemuksen paikka.

Louhen metsän tapauksessa kalevalaisuus muuttuu myös resurssiksi, joka tukee ja korostaa metsän suojelua. Toisaalta se toimii menneisyydestä kumpuavana, pelastavana ja syvempää ymmärrystä tuovana tekijänä maailmassa, joka ei ole ”yksinkertainen” tai ”kohtuullinen”. Elämä ”entisajassa” sen sijaan nähdään kalevalaisuuden diskursseissa näiden määreiden kautta, ja menneisyys näyttäytyy ajanjaksona, jolloin ymmärrettiin kohtuutta ja kestävää kulutusta:

Se on entisajan ihmisten yksinkertainen elämäntapa ja semmoinen kohtuullisuus, joka oli olosuhteiden pakottamaa täällä pohjoisissa ankarissa olosuhteissa, mutta kyllä siinä oli varmasti sellainen kohtuullisuuden ajatus, että asioita ei käytetä ja kuluteta loppuun vaan huolehditaan

siitä syklisestä kiertokulusta, että viimeisiä siemenperunoita ja jyviä ei käytetä. (h2.)

Aineettoman kulttuuriperinnön tutkija Chiara Bortolotto (2025) tuo esille, että uusissa aineettoman kulttuuriperinnön suojelutoimissa korostuu Unescon Agenda 2030:n mukaisesti kestävä kehitys. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että Unescon aineettoman kulttuuriperinnön kansainvälisille listoille nostetaan vain sellaisia esimerkkejä, joiden taustatohot kykenevät sanallistamaan kulttuuriperintöilmiönsä ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyyskautta. Näin ollen kulttuuriperintöä tarkastellaan nimenomaan nykyisyys–tulevaisuus-suhteiden kehyksissä, ei niinkään menneisyyteen kohdistuvana nostalgiana. Tämä muuttaa merkityksellisesti ymmärrystä kulttuuriperinnöstä kansainvälisessä kulttuuripolitiikassa: kulttuuriperintöä on yhä enenevässä määrin alettu katsoa hauraan reliikin asemesta resurssina, joka suojelee ihmisiä juuri nyt esimerkiksi ilmastomuutoksen ja muiden kriisien uhatessa. Niinpä Unescon listoille on noussut esimerkiksi Sveitsin ja Itävallan lumivyöryriskin hallintaperinne tai belgialainen perhehoivakotimalli aiempien ”folklorististen turisteille suunnattujen menyiden” (Bortolotto 2025, 15) sijaan.

Vaikka *Louhen metsä* ja *Ilmastoitku* eivät tavoittele asemaa Unescon listoilla, on diskursseissa nähtävissä samoja tendenssejä kuin kansainvälisessä kulttuuripolitiikassa. Kuten yllä on todettu, kalevalainen menneisyys on näissä diskursseissa *kohtuullinen*. Menneisyydessä ihmiset osasivat esimerkiksi hyödyntää

luonnon resursseja viisaasti ja kunnioittivat ja vaalivat luontoa ympärillään:

Käsityöthän ovat tosi suosittuja eli luonnosta tulevat raaka-aineet ja materiaalit, villaa ja puuta ja käpyä ja tuohta ja kehräämistä ja vanhoja tekniikoita halutaan vaalia ja opetella uudelleen. Ja sitten on tietenkin tämä ihana kansanrunous ja Kalevala ja suomalainen mytologia ja kansanuskomukset. Se jotenkin nykyajan kalevalaista naista puhuttelee. Se, miten ennen vanhaan on luontoa kunnioitettu ja metsältä aneltu pyyntionnea ja nähty haltijoita ja lepytelty niitä ja kopautettu kuusta että tuleppas haltija sieltä alas ennen kuin minä tämän kirveellä kaadan. Tällöinen vanha, kansanuskosten käsitykset, kiehtoo kalevalaisia naisia, että tavallaan sieltä nousee se luonnon kunnioitus. Niin, ymmärrys. Ehkä se voi olla kansallisromanttinekin kuvitelma, että ennen on oltu jotenkin parempia ihmisiä tässä luontosuhteessa, kuin nykyiset ihmiset. Mutta tarpeeseen on metsää hyödynnetty aina mutta kohtuullisesti. (h2.)

Haastattelussa esiin tuotu näkökulma yhdistää kiinnostavalla tavalla kestävyysnäkökulmat kalevalaisuuteen limittyvään, jo 1800-luvulta kumpuavaan nostalgis-nationalistiseen menneisyyssajatteluun. Bortolotton mukaan aineettomaan kulttuuriperintöön liittyvä uudenvuoden tulevaisuusorientoitunut kestävyysajattelu ei perustu samanlaiselle nationalistiselle menneisyyden nostalgialle kuin aiempi (eurooppalainen) kulttuuriperintökäsitys (Bortolotto 2025, 41, 52). Kalevalaisten naisten projektien kohdalla nämä näyttäisivät kuitenkin lähenevän ja ruokkivan toisiaan: yh-

tällä on ”suomalainen mytologia” ja toisaalla terveemmän luontosuhteen puolustus. Kuten yllä olevasta lainauksesta käy ilmi, nostalgisävytteistä vanhempaa kulttuuriperintökäsitystä myös reflektoidaan, puntaroidaan ja asetellaan uuteen asentoon suhteessa nykyhetken maailman ongelmiin.

Louhen metsä ja *Ilmastoitku* näyttäytyvät siis projekteina, joissa vanhemmat ja uudemmat kulttuuriperintökäsitykset kohtaavat ja muovautuvat yhteisessä tilassa ja samassa maisemassa. Tämä dynamiikka aiheuttaa kiinnostavaa arvomaailmojen välistä heilahtelua, sillä ympäristönsuojeluun limittyvä kestävyysajatelu ilmenee tulevaisuuteen katsovana ja edistyksekkäänä, ja *Kalevalaan*, suomalaisen mytologiaan ja agraariyhteisön elämäntapaan vetoaminen taas konservatiivisempänä ja nostalgisävytteisenä. Tässä *Louhen metsä* ja *Ilmastoitku* ovat uudenlaisia ja selvästi tähän aikaan kiinnittyviä avauksia suomalaisen folkloren hyödyntämisen kentällä.

Romantiikkaa, suojelua ja tulevaisuuden luontia

Olemme tässä artikkelissa tarkastelleet perinne- ja kulttuurijärjestö Kalevalaisten Naisten Liiton toimintaa heidän 90-vuotisjuhlavuotenaan ja heidän toteuttamaansa vuoden teemaa *Louhen luontolupaus*. He kutsuvat toiminnassaan esille luonnon ja kulttuurin, maiseman ja menneisyyden tasoja ja hyödyntävät perinnettä voimauttavana välineenä ja tekoihin synnyttävänä ja yhteyttä luovana mentaaliteetinä ja tunteiden osana. *Louhen metsä*-ke-

räys myös tuottaa kalevalaisuudelle fyysisen paikan. Yleisesti paikantumaton kalevalaisuus kiinnitetään näin kartalle koordinaatteihin, joissa *Louhen metsä* sijaitsee. Tämän metsän toivotaan symboloivan kalevalaisia arvoja ja koskemattomuutta. Mutta se, miten liitto aikoo metsää hyödyntää toiminnassaan, on vielä avoin. Kokonaisuudessaan liiton metsäteema ja siinä hyödynnetty kulttuuriperintö sitovat näin esitetyn maiseman niin kokemukselliseen kuin kognitiiviseenkin maisemakäsitykseen; maisema on näin sekä symbolinen menneisyyteen linkittyvä että nykyajassa oleva eletty ja koettu maisema, johon liittyy myös sen tulevaisuustaso.

Liiton metsäkäsityksessä kajastaa voimakas romanttinen sävy, jossa menneisyyttä ja muinaista luontosuhdetta ihannoidaan. Tämä ei kuitenkaan ole vain ainoa sävy, vaan heidän suhteensa perinteeseen korostaa myös kohtuullisuutta tässä hetkessä. Voisikin sanoa, että Kalevalaiset naiset anarkistisestikin taistelevat kulutusta ja uusiutumista vastaan, ja perinteestä tulee tämän väline. Toisaalta matkassa on myös myyttinen suhde metsään ja luontoon, mutta tämä myyttisyyskin arkistetaan ja nykyhetkistetään peräänkuuluttamalla kokemuksia, jotka liittyvät jokaisen oikeuksiin ja tapaan tehdä niin kuin ennenkin tehtiin.

Louhen luontolupaus -kampanja sijoittuu myös mielenkiintoisesti liiton omalle aika-akselille. Liitolla on pitkät perinteet hyväntekeväisyydessä. Tämän he toteavat myös juhluvuoden tiedotteessaan:

Liitto on koko historiansa ajan auttanut heikommassa asemassa olevia. Liitossa haluamme jat-

kaa tätä perinnettä ja auttamisen kohteena on nyt metsien kulttuuriperinnön säilyttäminen tuleville sukupolville”. (Knl/tiedote.)

Tällä kertaa auttamisen kohteena ovat ihmiset välillisesti. Heille halutaan taata samat mahdollisuudet metsäkokemuksiin ja metsään liittyvään kulttuuriperintöön kuin aiemmillä sukupolvilla, mutta tämä mahdollistetaan suojelemalla metsää, ei niinkään suojelemalla ihmisiä.

Liiton 90-vuotisjuhlavuotenaan toteuttamaa *Louhen luontolupaus* -kampanjaa voidaan myös verrata liiton historian Louhipatsas-hankkeeseen. *Louhen metsä* on kuin Louhipatsas, kappale metsää ja monumentti, joka suojellaan luonnoltaan koskemattomaksi ja jonka avulla tuodaan metsän kulttuurilinen suojelu näkyväksi. Toisaalta haastatte- luissa myös karsastettiin monumentaalisuutta sekä luonnon ja kulttuurin erottamista toisistaan, ja metsän toivotaan säilyvän paikkana, johon voi mennä:

– – jonka sisään voit astua ja olla siellä rauhassa ja turvassa ja joka sua lohduttaa (h2).

Liiton päämääränä *Louhen metsän*-suoje- lussa pidetään tärkeänä nimenomaan luonnon ja kulttuurin yhteisyyttä. Liiton luonnonsuoje- lutyössä nimenomaan luontoa katsotaan kult- tuuriin kietoutuneena tai kulttuuria luontoon kietoutuneena:

Metsien kulttuuriperintö, se on meidän näkökul- ma tähän aihepiiriin – – ne kaikki metsiin lii- tyvät tarinat, sananlaskut, taide, musiikki, maa-

laukset, kaikki mitkä sieltä kumpuaa, ei niitä [luonto ja kulttuuri] voi erottaa (h2).

Liiton historiassa Louhipatsas pyrittiin pys- tyttämään, jotta kaupunkilaiset rouvat olisi- vat havahtuneet kunnioittamaan esiäitejään, voimakkaita muinaisia naisia ja runonlaula- jia. Nyt liitto vastaavasti suojelee *Louhen met- sän*, jotta huomio kiinnittyisi luontoon, sen suojeluun ja ymmärtämiseen osana kulttuu- riperintöä. Metsien kulttuuriperinnön suoje- lu tässä kontekstissa asettuu myös moderniin näkemykseen tulevaisuusperinnöstä, joka no- jaa aineettomaan kulttuuriperintöön tavoit- teenaan antaa ihmisille mahdollisuus luo- da taitoja, jotka pohjautuvat menneisyyteen elinvoimaisesti ja korostavat ihmisen asemaa osana luontoa (Siivonen 2022, 444, 452–453). Samaten tämä ajatus metsästä osana mui- naisuutta ja kulttuuriperintöä on kuin op- pikirjamalli tämänhetkisestä globaalin kult- tuuripolitiikan näkemyksestä aineettomasta kulttuuriperinnöstä, jossa ihmiset eivät suojele perinnettä, vaan perinne suojelee ihmisiä ja luo näkymiä tulevaisuuteen (Bortolotto 2025, 2, 51). Perinne mielletään näin mielentilaksi ja elämäntavaksi, jolla on yhteys niin muinai- suuteen kuin omaan arkeenkin.

Louhen metsä ja *Ilmastoitku* ovat myös hyviä esimerkkejä siitä, millaista kulttuuriperintöön viittaaminen voi olla ilmastokriisin ajassa ja miten sitä voidaan hyödyntää toiminnassa ja arvojen luomisessa. Liitto näkee kalevalaisuuden elämäntapana, ei museona tai arkistona, ja samoin se hyödyntää aineetonta kulttuuri- perintöä tässä ideologiassaan. Sille Louhi on esikuva feminiinisestä omanarvontunnosta ja

se liitetään kokonaisvaltaiseen näkemykseen kohtuullisuudesta:

– se kohtuus, vaikka Louhi on meidän esikuvamme, niin silti kohtuus kaikessa. Hänhän vain puolusti omaansa – näin äkkiseltään muistelen – niin hänhän vain puolusti sitä omaansa. (h2.)

Näin kulttuuriperinnöstä voidaan poimia se kohta, joka sopii omaan narratiiviin ja pysäyttää tässä tapauksessa feminiininen suhde haluttuun muinaisuuteen.

Liitto määrittelee ja luo toiminnallaan ja asettamallaan tavoitteilla kalevalaisuutta osana kulttuuriperintöä ja antaa sille roolin olla suhde menneisyyteen ja katse tulevaisuuteen. Näin se kietoutuu osaksi metsäsuhdetta ja sen maisemaa ja menneisyyttä nykyajan ”Louhille” eli metsää kokeville ja käyttäville naisille.

VIITTEET

- 1 Viittaamme *Ilmastoitku*-huolenilmauksen havainnointiin lyhenteellä hav. 16.5. Siellä pidettyyn liiton puheenjohtajan puheeseen viittaamme lyhenteellä pj/puhe. Haastatteluihin viittaamme lyhenteillä h1–h4, jotka avaamme lähdeluettelossa. Liiton tiedotus- ja oppimateriaaleihin jäsenilleen Louhen paja-tilaisuuksissa viittaamme lyhenteillä knl/paja1 ja knl/paja2. Liiton lehdistötiedotteeseen koskien ilmastoitkua viittaamme lyhenteellä knl/tiedote. Lisäksi viittaamme liiton kotisivuilla olevaan materiaaliin lyhenteellä knl/net. Olemme saaneet kirjalliset luvat kaikilta haastatelluilta haastattelujen esille tuomiseen osana artikke-
- 2 lin aineistonmuodostusta. Osa haastateltavia on lukenut käsikirjoituksen. Aineisto on toisen kirjoittajan – Laura Seesmeri – hallussa.
- 3 Käytämme Kalevalaisten Naisten Liitosta ja sen jäsenistä puhuessamme muotoa Kalevalaiset naiset.
- 4 Näissä prosesseissa on samalla ollut kolonialistisia ja valtasuhteisiin liittyviä sävyjä, sillä esimerkiksi karjalan kieli on jäänyt perinnöllistämisen dynamiikoissa alakynteen (esim. Tarkka, Stepanova & Haapoja-Mäkelä 2018).
- 5 *Louhen metsä* -keräys toteutetaan yhdessä Luonnonperintösäätiön kanssa, joka on perustettu vuonna 1995 ja sen toiminnan periaatteena on hankkia lahjoitusvaroin luontoalueita ja taata niille luonnonsuojelulain mukainen ikuinen rauhoitus.
- 6 Eila Hartikainen on Sibelius-Akatemiasta valmistunut kansanmuusikko ja pedagogi, joka esiintyy solistina ja on mukana useissa kokoonpanoissa; mm. Me Naiset ja Iki-Turso.
- 7 *Kalevalassa* luonnotar esiintyy muun muassa ensimmäisessä maailman syntyä käsittelevässä runossa, jossa se kuvataan ”alkuäitinä” ja synnyttäjänä (ks. Hämäläinen ym. 2019: runo 1, säe 112 / luonnon haltiatar). Anna-Leena Siikalan (2012, 196) mukaan luonnottaren nimi ei viittaa nykysuomen ”luonto”-sanan moderniin, ihmisen ja luonnon välistä dikotomiaa luovaan merkitykseen, vaan se tarkoittaa ”ihmisen perimmäistä olemusta” ja ”ihmisen persoonallisuutta edustavaa henkiolentoa”.
- 8 Metsän ja kansallisuuden yhteenkietoutumat eivät ole vain Suomessa esiintyviä; esimerkiksi Virossa virolaisuutta kerrotaan metsän kautta (esim. Rimmel & Jonuks 2021).

AINEISTO

- h1: Kalevalaisten Naisten Liiton puheenjohtajan Aila Niemisen haastattelu 23.10.2025. Haastattelija Laura Seesmeri.
- h2: Kalevalaisten Naisten Liiton toiminnanjohtajan Sirpa Huttusen haastattelu 30.10.2025. Haastattelija Laura Seesmeri.
- h3: *Ilmastoitkun* säveltäjän ja sanoittajan Eila Hartikaisen haastattelu 10.11.2025. Haastattelija Laura Seesmeri.
- h4: *Ilmastoitkun* tuottajan Mari Pääkkösen haastattelu 21.11.2025. Haastattelija Laura Seesmeri. *Ilmastoitku*: Ilmastoitku-teos. 2025.
- Hav. 16.5.: *Ilmastoitku*-huolenilmaisun havainnointi Eduskuntatalon portailla 16.5.2025 klo 12. pj/puhe: Liitonpuheenjohtajan Aila Niemisen puhe *Ilmastoitku*-huolenilmauksessa Eduskuntatalon portailla 16.5.2025.
- Knl/tiedote: Kalevalaisten Naisten Liiton tiedote: Huolenilmaus Ilmastoitku. 23.4.2025.
- Knl/net: Kalevalaisten Naisten Liiton kotisivut www.kalevalaistennaistenliitto.fi
- knl/paja1: Kati Kallion powerpoint-esitys liiton jäsentapahtumassa Louhen paja 25.1.2025.
- knl/pajaz: Marja-Stiina Suihkon powerpoint-esitys liiton jäsentapahtumassa Louhen paja 25.1.2025.

KIRJALLISUUS

- Anttonen, Pertti 2005. *Tradition through Modernity. Postmodernism and the Nation-State in Folklore Scholarship*. Studia Fennica Folkloristica 15. Helsinki, SKS.
- Bangstad, Torgeir Rinke & Þóra Pétursdóttir 2021. An Ecological Approach to Heritage. Teoksessa Torgeir Rinke Bangstad & Þóra Pétursdóttir (toim.), *Heritage Ecologies*. London, Routledge, 3–27. <https://doi.org/10.4324/9781315101019-2>
- Bortolotto, Chiara 2025. *Will Heritage Save Us? Intangible Cultural Heritage and the Sustainable Development Turn*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Buell, Lawrence 1995. *The Environmental Imagination. Thoreau, Nature Writing and the Formation of American Culture*. Cambridge, Harvard University Press.
- Elder, John 1985. *Imagining the Earth: Poetry and the Vision of Nature*. Urbana, University of Illinois Press.
- Fewster, Derek 2006. *Visions of Past Glory. Nationalism and the Construction of Early Finnish History*. Studia Fennica. Historica. Helsinki, SKS.
- Gallegmore, Isabel 2021. *Teaching Environmental Writing: Ecocritical Pedagogy and Poetics*. London, Bloomsbury Academic.
- Glotfelty, Cherryll 1996. Introduction. Literary Studies in an Age of Environmental Crisis. Teoksessa Cherryll Glotfelty & Harold Fromm (toim.), *The Ecocriticism Reader. Landmarks in Literary Ecology*. Athens, The University of Georgia Press, xv–xxxvii.
- Haapoja, Heidi 2017. *Ennen saatuja sanoja. Menneisyys, nykyisyys ja kalevalamittainen runolaulu nykykansanmusiikin kentällä*. Väitöskirja, Helsingin yliopisto. <https://helda.helsinki.fi/items/3d4f-f8b9-d75f-4598-a52b-f8b8423e97d9>
- Haapoja-Mäkelä, Heidi 2019. Näkymiä suomalaiseseen muinaisuuteen: Aineeton kulttuuriperintö, kalevalaisuus, paikka ja maisema. *Terra* 131 (2), 97–112.
- Hankonen, Ilona 2021. *Ihmisiä metsässä. Luonto kulttuuriympäristökysymyksenä*. Joensuu, Suomen kansantietouden tutkijain seura.
- Haraway, Donna 2008. *When Species Meet*. Posthumanities vol. 3. Minneapolis, University of Minnesota Press.
- Harrison, Rodney 2015. Beyond "Natural" and "Cultural" Heritage: Toward an Ontological

- Politics of Heritage in the Age of Anthropocene. *Heritage & Society* 8 (1), 24–42.
- Harvey, David. C. 2001. Heritage Pasts and Heritage Presents: temporality, meaning and the scope of heritage studies. *International Journal of Heritage Studies* 7(4), 319–338. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13527258.2025.2476467>
- Heporauta, Elsa 1926. *Maa vai taivas*. Helsinki, WSOY.
- Heporauta, Elsa 1929–1930. *Ursula Keivaara* -romaanitrilogia. Helsinki, WSOY.
- Heporauta, Elsa 1956. Alkusana. Julkaisussa *Pohjan neito*. Helsinki, Kalevalaisten Naisten Liitto.
- Heise, Ursula 2008. *Sense of Place and Sense of Planet. The Environmental Imagination of the Global*. Oxford, Oxford University Press.
- Hämäläinen, Niina, Holopainen, Reeta, Luhtala, Marika, Saarelainen, Juhana & Sykäri, Venla 2019. *Avoin Kalevala. Kansalliseepoksen digitaalinen, kriittinen editio*. Osa I. Helsinki, SKS. ISSN 2490-1318. <http://kalevala.finlit.fi>
- Ingold, Tim 2011. *The Perception of the Environment. Essays on Livelihood, Dwelling and Skill*. London, Routledge.
- Ingold, Tim 2013. *Making. Anthropology, Archaeology, Art and Architecture*. London, Routledge.
- Kaski, Liisa 2025. Metsälogiaa 1840-luvun Virolahdelta luontokadon Suomeen. Teoksessa Roger Norum, Veera Kinnunen ja Niina Hämäläinen (toim.), *Käänteet ja kierrot. Kulttuuriset ympäristömuutokset pohjoisessa*. Helsinki, SKS. 326–349.
- Knuuttila, Seppo 1994. *Tyhjän kansan teoria. Näkökulmia menneestä tulevaan*. Helsinki, SKS.
- Lahtinen, Toni 2024. Ekokritiikki. Teoksessa Hanna Meretoja, Aino Mälikalli, Aino Helle, Kaisa Ilmonen & Markku Lehtimäki (toim.), *Lähestymistapoja kirjallisuuteen*. Helsinki, SKS. 357–365.
- Lorimer, Jamie 2008. Counting Corncrakes: The Affective Science of the UK Corncrake Census. *Social Studies of Science* 38:3, 377–405.
- Lummaa, Karoliina 2020. Posthumanismin puolustus. *Tiede & Edistys* 1. / 2020, 56–65.
- Mäkelä, Anneli 1984. *Ken kantaa Kalevalaa*. Helsinki, Kalevalaisten Naisten Liitto.
- Mäkelä, Heidi Henriikka 2023. Metsäjooga, metsään liittyvä uushenkisyys ja kalevalaisen muinaisuuden muistaminen. Teoksessa Kaarina Koski & Tuomas Hovi (toim.), *Kansanperinne 2.0 Sukelluksia 2000-luvun vernakulaariin kulttuuriin*. Helsinki, SKS, 134–169.
- Mäkelä, Heidi Henriikka & Kunnas, Liisa 2025. Vibing to the furthest past: the utilisation of folklore and mythology in the prehistory exhibition at the National Museum of Finland. *International Journal of Heritage Studies* 31 (5), 608–623. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13527258.2025.2476467>
- Mäkelä, Heidi Henriikka, Leiwo, Lotta, Linkola, Hannu & Rinne, Jenni 2024. The Spiritual Forest: An Ethnographic Exploration of Finnish Forest Yoga and the Forest Landscape. *Landscape Research*, 49 (2), 163–175. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01426397.2023.2268550>
- Mäkelä, Heidi Henriikka & Valo, Outi 2025. Aineettoman kulttuuriperinnön käsite, käytäntö, politiikka ja tutkimus Suomessa. Teoksessa Heidi Henriikka Mäkelä ja Valo, Outi (toim.), *Aineeton kulttuuriperintö: käsite, käytäntö, politiikka*. Tietolipas 296. Helsinki, SKS. 15–56. <https://doi.org/10.21435/tl.296>
- Mustamo, Aila 2016. ”Yö, metsä, aika ennen kristinuskua”. *Kotimaan ja kansakunnan representaatiot black metalissa ja folk metalissa Suomessa ja Norjassa*. Väitöskirja. Oulu, Oulun yliopisto.
- Rommel, Atko & Jonuks, Tõnno 2021. From Nature Romanticism to Eco-Nationalism: The Development of the Concept of Estonians as a Forest Nation. *Folklore: Electronic Journal of Folklore* 81,

- 33–62. https://doi.org/10.7592/FEJF2021.81.remmel_jonuks
- Ridanpää, Juha 2024. Hiilijalanjälki, vihreä nationalismi ja suomalaisen metsän kansallisromanttinen kulttuuriperintö *Helsingin Sanomien* kirjoituksissa. *Terra* 136 (4), 197–214.
- Siikala, Anna-Leena 2012. *Itämerensuomalaisten mytologia*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1388. Helsinki, SKS.
- Siivonen, Katriina 2022. Tulevaisuusperintö kulttuurisen kestävyysmurroksen välineenä. Teoksessa Hanna-Kaisa Aalto, Katariina Heikkilä, Pasi Keski-Pukkila, Maija Mäki & Markus Pöllänen (toim.), *Tulevaisuuden tutkimus tutuksi – perusteita ja menetelmiä*. Turku, Turun yliopisto, Tulevaisuuden tutkimuskeskus, 444–458. <https://tulevaisuus.fi/wp-content/uploads/2022/03/tva-1-2022-siivonen.pdf>
- Tarkka, Lotte, Stepanova, Eila & Haapoja-Mäkelä, Heidi 2018. The Kalevala's Languages: Receptions, Myths and Ideologies. *Journal of Finnish Studies* 21 (1–2), 15–45.
- Tilley, Christopher 1994. *A Phenomenology of Landscape. Places, Paths and Monuments*. Oxford, Berg Publishers.
- Vakimo, Sinikka 1999. Louhi – sopimaton nainen? Teoksessa Ulla Piela, Seppo Knuuttila & Tarja Kupiainen (toim.), *Kalevalan hyvät ja hävyttömät*. Helsinki, SKS, 56–74.
- Whatmore, Sarah 2002. *Hybrid Geographies. Nature, Cultures, Spaces*. London, Sage.
- Virtanen, Leea 1994. ”Suomen kansa on aina vihannut metsiään”. Teoksessa Pekka Laaksonen & Sirkka-Liisa Mettomäki (toim.), *Metsä ja metsänvilja*. Helsinki, SKS, 134–140.
- Wylie, John 2007. *Landscape*. London, Routledge.